

บทที่ 3

เครื่องมือและวิธีการทดลอง

3.1 อุปกรณ์และเครื่องมือทดลอง

3.1.1 อุปกรณ์

1. เครื่องเหวี่ยงแยก ยี่ห้อ Sigma รุ่น 201
2. เครื่องวัดความเป็นกรด-เบส ยี่ห้อ SCHOTT รุ่น CG 840
3. เครื่องชั่งน้ำหนัก
4. อุปกรณ์ให้ความร้อน (Hot plate)
5. บิวเรตขนาด 50 มิลลิลิตร
6. บีกเกอร์ขนาด 500 มิลลิลิตร
7. กระดาษกรองวอทแมน (Whatman) เบอร์ 1
8. กระดาษกรองมังก์เทล (Munktells) เบอร์ 0 หรือเทียบเท่า
9. กระดาษกรองวอทแมนเบอร์ 12 หรือเทียบเท่า
10. กระบอกตวง
11. ขวดน้ำกลั่น
12. ขวดรูปกรวย
13. ปิเปต
14. นาฬิกาจับเวลา
15. คอลัมน์บรรจุเรซินเส้นผ่าศูนย์กลางภายใน 3.4 เซนติเมตร

3.1.2 สารเคมี

1. กรดแอสติติกเข้มข้น
2. แอมโมเนียมคลอไรด์
3. สารละลายแอมโมเนียมออกซาลेटอิ่มตัว
4. สารละลายโพแทสเซียมเปอร์แมงกาเนต 0.02 โมลาร์
5. กรดซัลฟิวริกเข้มข้น 1:1
6. กรดไฮโดรคลอริกเข้มข้น 6.34 โมลาร์
7. สารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์เข้มข้นประมาณ 6 โมลาร์

8. สารละลายฟีนอล์ฟทาลีน
9. สารละลายมาตรฐานคอปเปอร์ซัลเฟต
10. สารละลายโพแทสเซียม ไฮเดียม ทาร์เทรต
11. สารละลายเมทิลีนบลู
12. สารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์เข้มข้น 1 โมลาร์
13. สารละลายโซเดียมคาร์บอเนตเข้มข้น 1 โมลาร์
14. เรซินแบบกรดแกมมีกลุ่มฟังก์ชันเป็นหมู่ซัลโฟนิคในรูปของ Na^+ มีความจุ 2.0 มิลลิอิกวิวาเลนต์ต่อมิลลิลิตร หรือ 4.6 มิลลิอิกวิวาเลนต์ต่อกรัม

3.2 วิธีการทดลอง

การทดลองการกำจัดแคลเซียมในกากน้ำตาลนี้ได้แบ่งการทดลองออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การกำจัดแคลเซียมโดยการเหวี่ยงแยก
2. การกำจัดแคลเซียมโดยการเติมสารเคมี
  - เติมโซเดียมคาร์บอเนต
  - เติมโซเดียมไฮดรอกไซด์
3. การกำจัดแคลเซียมโดยการแลกเปลี่ยนไอออน

3.2.1 การกำจัดแคลเซียมโดยการเหวี่ยงแยก

1. หาปริมาณน้ำตาลในกากน้ำตาลตามหัวข้อ 3.3
2. เจือจางกากน้ำตาลให้ปริมาณน้ำตาลร้อยละ 8
3. วิเคราะห์ปริมาณแคลเซียมในกากน้ำตาลตามหัวข้อ 3.4
4. นำกากน้ำตาลจากข้อ 2 ใส่หลอดทดลองหลอดละ 10 มิลลิลิตรแล้วนำเข้าเครื่องเหวี่ยงแยกที่ความเร็วและเวลาต่างๆ กันดังนี้
  - ความเร็วในการเหวี่ยงแยก 0, 1500, 1750, 2250, 2750 และ 3000 รอบต่อนาที
  - เวลาในการเหวี่ยงแยก 0, 3, 5, 9, 13 และ 15 นาที
5. วิเคราะห์ปริมาณแคลเซียมตามหัวข้อ 3.4 หลังจากเหวี่ยงแยกของการทดลองแต่ละครั้ง

6. ทำการทดลองซ้ำตั้งแต่ข้อ 2 เปลี่ยนปริมาณน้ำตาลเป็นร้อยละ 13.3 24.0 34.7 และ 40.0

3.2.2 การกำจัดแคลเซียมโดยการเติมสารเคมี

3.2.2.1 การกำจัดแคลเซียมโดยการเติมสารเคมี

1. หาปริมาณน้ำตาลในกากน้ำตาลตามหัวข้อ 3.3
2. เตรียมกากน้ำตาลให้มีปริมาณน้ำตาลร้อยละ 13.3
3. วิเคราะห์ปริมาณแคลเซียมในกากน้ำตาลตามหัวข้อ 3.4
4. แบ่งกากน้ำตาลมาใส่บีกเกอร์จำนวน 50 มิลลิลิตร
5. เติมโซเดียมไฮดรอกไซด์เข้มข้น 1 โมลาร์ ในปริมาณ 2.5 มิลลิลิตร กวนเป็นเวลา 5 นาที
6. วัดค่าความเป็นกรด-เบส
7. นำกากน้ำตาลจากข้อ 5 ใส่หลอดทดลองหลอดละ 10 มิลลิลิตร จำนวน 4 หลอด เข้าเครื่องเหวี่ยงแยกที่ความเร็ว 1500 รอบต่อนาที เป็นเวลา 5 นาที
8. วิเคราะห์ปริมาณแคลเซียมหลังจากเหวี่ยงแยกตามหัวข้อ 3.4
9. ทำการทดลองซ้ำตั้งแต่ข้อ 3 แต่เปลี่ยนปริมาณโซเดียมไฮดรอกไซด์ เป็น 5, 7.5, 10, 15, 20, 25 และ 30 มิลลิลิตร
10. ทำการทดลองซ้ำตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 8 แต่เปลี่ยนสารเคมีเป็นโซเดียมคาร์บอเนต 1 โมลาร์ และปรับเปลี่ยนปริมาณสารที่เติมเป็นตั้งแต่ 5, 10, 15, 20, 25 และ 30 มิลลิลิตรตามลำดับ

3.2.2.2 การกำจัดแคลเซียมโดยการเติมโซเดียมคาร์บอเนต 1 โมลาร์ แต่เหวี่ยงแยกที่ความเร็วและเวลาต่างๆ กัน

1. เตรียมกากน้ำตาลให้มีปริมาณน้ำตาลร้อยละ 13.3
2. วิเคราะห์ปริมาณแคลเซียมในกากน้ำตาลตามหัวข้อ 3.4
3. แบ่งกากน้ำตาลมาใส่บีกเกอร์จำนวน 50 มิลลิลิตร
4. เติมโซเดียมคาร์บอเนตเข้มข้น 1 โมลาร์ ในปริมาณ 5 มิลลิลิตร กวนเป็นเวลา 5 นาที

5. วัดค่าความเป็นกรด-เบส
6. นำกากน้ำตาลจากข้อ 5 ใส่หลอดทดลองหลอดละ 10 มิลลิลิตร จำนวน 4 หลอด เข้าเครื่องเหวี่ยงแยกที่ความเร็วและเวลาต่างๆ กันดังนี้
 ความเร็วในการเหวี่ยงแยก 0, 1500, 1750, 2250, 2750 และ 3000 รอบต่อนาที
 เวลาในการเหวี่ยงแยก 0, 3, 5, 9, 13 และ 15 นาที
7. วิเคราะห์ปริมาณแคลเซียมหลังจากเหวี่ยงแยกตามหัวข้อ 3.4
8. ทำการทดลองซ้ำตั้งแต่ข้อ 3 แต่เปลี่ยนปริมาณโซเดียมคาร์บอเนต เป็น 6.7 10.0 13.3 และ 15.0 มิลลิลิตร

3.2.3 การกำจัดแคลเซียมโดยการแลกเปลี่ยนไอออน

3.2.3.1 ทดลองโดยเปลี่ยนปริมาณเรซิน

1. เตรียมบรรจุเรซิน 100 มิลลิลิตรลงในคอลัมน์
2. ผ่านน้ำสะอาดลงในคอลัมน์เพื่อเป็นการล้างเรซิน
3. เตรียมกากน้ำตาลให้มีปริมาณน้ำตาลประมาณร้อยละ 13 จำนวน 1000 กรัม
4. เหวี่ยงแยกที่ความเร็วรอบ 1500 รอบต่อนาทีเป็นเวลา 5 นาทีเพื่อนำของแข็งแขวนลอยออก
5. หาปริมาณน้ำตาลตามหัวข้อ 3.3
6. หาปริมาณแคลเซียมตามหัวข้อ 3.4
7. นำกากน้ำตาลผ่านเรซินด้วยอัตราการไหล 30 มิลลิลิตรต่อนาที
8. เก็บตัวอย่างกากน้ำตาลที่เวลา 5, 10, 15 และ 20 นาที
9. หาปริมาณน้ำตาลที่ผ่านเรซินแล้วตามหัวข้อ 3.3
10. หาปริมาณแคลเซียมตามหัวข้อ 3.4
11. ทำการทดลองซ้ำตั้งแต่ข้อ 1 โดยเปลี่ยนปริมาณเรซินเป็น 200, 300, 400 และ 500 มิลลิลิตร ตามลำดับ

3.2.3.2 ทดลองหาอายุการใช้งานเรซิน

1. เตรียมบรรจุเรซิน 100 มิลลิลิตรลงในคอลัมน์
2. ผ่านน้ำสะอาดลงในคอลัมน์เพื่อเป็นการล้างเรซิน
3. เตรียมภาคน้ำตาลให้มีปริมาณน้ำตาลประมาณร้อยละ 13
4. เหวี่ยงแยกที่ความเร็ว 1500 รอบต่อนาที เป็นเวลา 5 นาที เพื่อนำของแข็งแขวนลอยออก
5. หาปริมาณแคลเซียมตามหัวข้อ 3.4
6. นำภาคน้ำตาลผ่านเรซินด้วยอัตราการไหล 30 มิลลิลิตรต่อนาที
7. เก็บตัวอย่างภาคน้ำตาลที่เวลา 5, 15, 30, 45, 60, 75, 90 และ 105 นาที ตามลำดับ
8. หาปริมาณแคลเซียมตามหัวข้อ 3.4

3.3 การหาปริมาณน้ำตาลทั้งหมดในภาคน้ำตาล²²

1. ชั่งสารตัวอย่างที่เจือจางด้วยน้ำ 1:1 โดยน้ำหนัก จำนวน 15 กรัม ในภาชนะ และถ่ายลงในขวดวัดปริมาตรขนาด 500 มิลลิลิตร เติมน้ำกลั่นจนสารละลายให้ถึงขีดวัดปริมาตรผสมให้เข้ากัน
2. ปิเปตสารละลายจากข้อ 1 จำนวน 50 มิลลิลิตร ลงในขวดวัดปริมาตรขนาด 200 มิลลิลิตร ให้ความร้อนด้วยอ่างน้ำร้อน (Water Bath) จนได้อุณหภูมิ 65 องศาเซลเซียส เติมกรดไฮโดรคลอริกเข้มข้น 6.34 โมลาร์ 10 มิลลิลิตร
3. ตั้งทิ้งไว้ให้เย็นที่อุณหภูมิห้อง (ประมาณ 30 นาที) เติมสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์เข้มข้นประมาณ 6 โมลาร์ จนมีภาวะเป็นกลาง โดยใช้ฟีนอล์ฟทาลีนเป็นอินดิเคเตอร์
4. ตั้งให้เย็นอีกครั้งที่อุณหภูมิห้อง เติมน้ำกลั่นจนสารละลายถึงขีดวัดปริมาตร
5. หาปริมาณน้ำตาลตามวิธีการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการไทเทรต

1. ล้างและเติมสารในบิวเรตด้วยสารละลายที่เตรียมได้จากข้างต้น
2. ปิเปตสารละลายโพแทสเซียม โซเดียม ทาร์เทรต 5 มิลลิลิตร และสารละลายมาตรฐาน คอปเปอร์ซัลเฟต 5 มิลลิลิตร ลงในขวดรูปกรวย ผสมให้เข้ากันโดยการแกว่งเป็นวง

3. ไตรสารละลายจากบิวเรตจำนวน 23-27 มิลลิลิตรลงในขวดรูปกรวยจากข้อ 2 เติมเศษกระเบื้อง 3-5 ชิ้นเพื่อป้องกันการกระเด็นของสารละลาย ให้ความร้อนโดยให้สารละลายเดือดอย่างรวดเร็ว
4. ปล่อยให้สารละลายเดือดอย่างสม่ำเสมออีก 2 นาที เติมไมเนอร์ลออย (Mineral Oil) 3-5 หยดเพื่อป้องกันการเกิดฟองดำจำเป็น
5. เติมสารละลายเมทิลีนบลู 5 หยด สารละลายที่ได้ควรมีสีน้ำเงินอย่างเห็นได้ชัด ถ้าไม่เป็นสีน้ำเงินแสดงว่าสารละลายจากน้ำตาลที่ไซจากบิวเรตมากเกินไปให้ทิ้งสารนั้น แล้วเริ่มต้นทำข้อ 3 ใหม่
6. ถือบิวเรตที่มีกากน้ำตาลให้เหนือคอขวดรูปกรวย 2 เซนติเมตร ในขณะที่สารละลายสีน้ำเงินนั้นยังเดือดอยู่ เติมสารละลายจากน้ำตาลจากบิวเรต 2-3 หยดจนกระทั่งสีน้ำเงินจางหายไป โดยในขณะที่เติมสารละลายจากน้ำตาลต้องแกว่งขวดรูปกรวยเป็นวงตลอดเวลา และอย่าให้สารละลายหยุดเดือด
การเติมสารละลายจากน้ำตาลควรทำให้เสร็จสิ้นภายในเวลา 1 นาทีหลังจากเติมสารละลายเมทิลีนบลู และสารละลายจากน้ำตาลที่เติมในครั้งหลังนี้ไม่ควรเกิน 1 มิลลิลิตร
7. บันทึกปริมาณสารละลายจากน้ำตาลที่ใช้

3.4 การหาปริมาณแคลเซียมในกากน้ำตาล

1. ชั่งสารตัวอย่าง 10 กรัมลงในภาชนะ
2. ถ่ายลงในบีกเกอร์ขนาด 400 มิลลิลิตร ทำปริมาตรให้ได้ประมาณ 140 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน
3. เติมกรดแอสติก 5 มิลลิลิตร และสารช่วยกรอง (ปิดด้วยกระดาษฟิลา)
4. นำไปวางบนเตาให้ความร้อนและปล่อยให้เดือดเบาๆ 3 ถึง 5 นาที
5. กรองผ่านกระดาษกรอง วอทแมนเบอร์ 1 ลงในบีกเกอร์ขนาด 400 มิลลิลิตร ล้างตะกอนด้วยน้ำร้อน 3 ครั้ง
6. เติมแอมโมเนียมคลอไรด์ 0.5 กรัม และกรดแอสติก 1 มิลลิลิตร ในส่วนใส (Filtrate)
7. ปิดบีกเกอร์ด้วยกระดาษฟิลาแล้วนำไปต้มให้เดือดอีกครั้ง เติมสารละลายร้อนของแอมโมเนียมออกซาลेटอิมตัว 15 มิลลิลิตร คนให้เข้ากันและตั้งทิ้งไว้ 1 ชั่วโมง หรือ 8 ชั่วโมง

8. กรองผ่านกระดาษกรองมันท์เทล (Munktell) เบอร์ 0 หรือกระดาษกรองที่มีรูพรุนขนาดกลาง²³ ล้างตะกอนด้วยน้ำกลั่นร้อน 5 ครั้ง
9. เติมน้ำกลั่น 100 มิลลิลิตร ลงในบีกเกอร์อีกใบหนึ่ง และเติมกรดซัลฟิวริกเข้มข้น 1:1 ปริมาตร 10 มิลลิลิตร ทำให้ร้อนจนอุณหภูมิประมาณ 90-95 องศาเซลเซียส
10. นำกระดาษกรองและตะกอนที่กรองได้ใส่ลงในบีกเกอร์นี้แล้วตีกระดาษกรองให้ยุบพร้อม กับไตเตรตทันทีด้วยสารละลายโพแทสเซียมเปอร์แมงกาเนต 0.02 โมลาร์ จนกระทั่งสารละลายในบีกเกอร์เป็นสีชมพูอ่อน บันทึกปริมาตรของสารละลายโพแทสเซียมเปอร์แมงกาเนต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย